

Μία επίκαιρη ομιλία για την τουρκική απειλή: Δημήτριος Κυδώνης “Καλλιπόλεως συμβουλευτικός”.

**Γράφει ο Μάριος Νοβακόπουλος, διεθνολόγος – μεταπτυχιακός φοιτητής
Βυζαντινής ιστορίας.**

Ο Δημήτριος Κυδώνης, όσο και εάν είναι άγνωστος σήμερα, υπήρξε από τις πολιτικές και διανοητικές προσωπικότητες που σημάδευσαν την ύστερη «βυζαντινή» ιστορία. Υπηρετώντας ως μεσάζων (ένα είδος πρωθυπουργού) τους Ρωμαίους βασιλείς Ιωάννη ΣΤ΄ Καντακουζηνό και Ιωάννη Ε΄ Παλαιολόγο, πρωταγωνίστησε στην πολιτική σκηνή της αυτοκρατορίας στα μέσα του 14ου αιώνας. Ερχόμενος σε επαφή με την λατινική γλώσσα και το θεολογικό έργο του Θωμά Ακινάτη, δραστηριοποιήθηκε για την προσέγγιση της Ανατολικής με την Δυτική Εκκλησία και συγκρούστηκε με τους ησυχαστές. Η θρησκευτική μεταστροφή του στον καθολικισμό τον ώθησε σε μία πολιτική που στήριξε την απεγνωσμένη προσπάθεια της Ρωμανίας για επιβίωση στην εξασφάλιση παπικής βοήθειας, σε μία εποχή που η Μικρά Ασία είχε ολοσχερώς χαθεί και οι Οθωμανοί Τούρκοι περνούσαν και εδραιώνονταν στην Ευρώπη.

Καθώς η δυτική Εκκλησία σπαρασσόταν από σχίσματα, οι μεγάλες ευρωπαϊκές δυνάμεις βρίσκονταν σε πόλεμο και οι κοινωνίες δεν είχαν ακόμη συνέλθει από τον κατακλυσμό της πανώλους, οι ελπίδες του Δημήτρη Κυδώνη απεδείχθησαν φρούδες. Η πολιτική του οδήγησε σε διαδοχικές απογοητεύσεις, με μεγαλύτερη το ταξίδι του μαζί με τον βα-

σιλέα Ιωάννη Ε΄ στην Ρώμη το 1369-71. Η προσωπική ομολογία πίστεως του βασιλέως ενώπιον του πάπα δεν απαντήθηκε με απτή βοήθεια κατά των Τούρκων.

Η διεξαγωγή αυτού του ταξιδιού είχε πυροδοτηθεί τα προηγούμενα χρόνια, όταν κατ' εξαίρεσιν υπήρξε μία επιτυχής προσπάθεια εκ μέρους της Δύσεως για βοήθεια της αυτοκρατορίας. Το 1368 ο Ιωάννης Ε΄ βρισκόταν όμηρος στην Βουλγαρία, ύστερα από ένα αποτυχημένο ταξίδι προς εξεύρεση αρωγής κατά των Τούρκων στην Ουγγαρία. Ο κόμης Αμεδαίος Δ΄ της Σαβοΐας έφθασε στην Θράκη το 1368 με ισχυρή δύναμη, η οποία ανάγκασε τους Βουλγάρους να ελευθερώσουν τον Ιωάννη και ανέκτησε την Καλλίπολη από τους Τούρκους, οι οποίοι την είχαν καταλάβει ύστερα από τον σεισμό του 1354. Τότε ο Κυδώνης είχε εκφωνήσει τον πρώτο του ρητορικό λόγο, τον «Ρωμαίους Συμβουλευτικό», όπου παρότρυνε τους συμπολίτες του να δεχθούν τον στρατό του Αμεδαίου στην Κωνσταντινούπολη.

Μετά το φιάσκο της Ρώμης, ο Δημήτριος Κυδώνης επέστρεψε στην Κωνσταντινούπολη πριν τον βασιλέα Ιωάννη (καλοκαίρι 1371) και βρέθηκε ενώπιον νέας κρίσεως. Ο σουλτάνος των Οθωμανών Μουράτ ζητούσε να του επιστραφεί η Καλλίπολη, απειλούσε δε την αυτοκρατορία με πόλεμο. Εκπροσωπώντας την παράταξη που πρότεινε την αντίσταση έναντι της υποχωρήσεως, ο Κυδώνης εξεφώνησε έναν ακόμη λόγο, τον «Συμβουλευτικόν έτερον περί Καλλιπόλεως αιτήσαντος Μουράτου». Μεχρι και σήμερα ο λόγος αυτός δεν έχει εκδοθεί, ει μη εις την Ελληνική Πατρολογία του Migne (τόμος 154).

Ακολουθώντας τα αρχαιοελληνικά πρότυπα της ρητορικής, ο Κυδώνης προσπαθεί να πείσει το κοινό του επικαλούμενος τόσο αξίες, όσο και αναλύοντας τα γεωπολιτικά δεδομένα. Θυμίζει τι πανικός και τι θρήνος είχε ακολουθήσει την απώλεια της Καλλιπόλεως το 1354. Επικαλείται το δίκαιο που έχει η ρωμαϊκή πλευρά με το μέρος της και την πνευματική διάσταση του αγώνα, ως ευσεβούς και υπέρ της πίστεως. Προειδοποιεί πως εάν παραδοθεί αμαχητί η Καλλίπολη στους Οθωμανούς, αυτό θα είναι μεγάλη προσβολή και αχαριστία στους Δυτικούς οι οποίοι την απελευθέρωσαν, ενταφιάζοντας και τις τελευταίες ελπίδες για την εξασφάλιση παπικής βοήθειας.

Η τάση του Κυδώνη για εξιδανίκευση της παποσύνης και των Σταυροφοριών (όπως φαίνεται ακόμη πιο πολύ στον προηγούμενο του λόγο, «Ρωμαίους Συμβουλευτικό») είναι βέβαιο ότι προδίδει μία από άγνοια ή εσκεμμένα ανακριβή προβολή τόσο της ιστορίας, όσο και της τότε επο-

χής. Παρ' όλα αυτά, η πραγματική αξία του λόγου του έγκειται τις διαχρονικές πολιτικές παρατηρήσεις, με τις οποίες στηρίζει ρεαλιστικά την πρόταση του για αντίσταση στους Οθωμανούς και μη παράδοση της Καλλιπόλεως.

Η Καλλίπολη, κτισμένη ακριβώς στην είσοδο του Ελλησπόντου, ήταν μία από τις πολυτιμότερες κτήσεις της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας. Ο Κυδώνης ζητά από τους ακροατές του να μην τους παραπλανήσει το μικρό της μέγεθος, καθώς και σε ένα ανθρώπινο σώμα το μάτι είναι μικρό, είναι όμως και το πιο σημαντικό όργανο. Είναι το κλειδί της Θράκης, καθώς βρίσκεται σε εξαιρετικά στρατηγική τοποθεσία. Από εκεί γίνεται η μετάβαση από την Ασία στην Ευρώπη, καθώς και από το Αιγαίο στην Προποντίδα, τον Βόσπορο και τον Εύξεινο Πόντο. Εφ' όσον λοιπόν οι Οθωμανοί κατέχουν την Καλλίπολη, μπορούν να μεταφέρουν απρόσκοπτα στρατό και αποίκους από την Μικρά Ασία στα Βαλκάνια, καθώς και να παρεμποδίζουν ή να διακόπτουν την επαφή της Κωνσταντινουπόλεως με τον έξω κόσμο γενικότερα. Ακόμη βασικότερο στην σκέψη του Κυδώνη, είναι πως οποιαδήποτε λατινική βοήθεια προς την Ρωμανία θα έπρεπε να περάσει από εκεί. Τυχόν οθωμανικός έλεγχος της περιοχής απειλεί με διακοπή του ανεφοδιασμού σε τρόφιμα, καθιστώντας την Βασιλεύουσα πολύ ευάλωτη.

Πέρα από την απώλεια της ίδιας της Καλλιπόλεως, ο Κυδώνης προειδοποιεί τι θα ακολουθήσει πιο μετά. Με την πόλη στα χέρια τους οι Οθωμανοί όχι μόνο δεν θα κατευνασθούν, αλλά θα αποθρασυνθούν. Κάνοντας χρήση των πλεονεκτημάτων που κερδίζει ο κάτοχος της Καλλιπόλεως, θα σφίξουν τον κλοιό γύρω από την παραπαίουσα αυτοκρατορία και θα επεκτείνουν τις κατακτήσεις τους στην Μακεδονία και την Θράκη.

“Επειτα, αν αυτή την φορά δεν τολμήσουμε να αντιμιλήσουμε στην απαίτηση των βαρβάρων, επειδή έχουμε δει την δύναμή τους, ας μου πει κάποιος, τι τους εμποδίζει να ζητήσουν και δεύτερο, και να μας πείσουν να δώσουμε και τρίτο; [...] Πώς λοιπόν δεν είναι αφελές, αφού δει πως έτσι εκχωρούνται τα μικρά, να νομίζετε ότι θα αμελήσει για τα μεγάλα; [...] Μωρία και ανοησία είναι να ελπίζει κανείς αυτά.”

Ο Δημήτριος Κυδώνης εκθέτει το εξαιρετικά επίκαιρο δίδαγμα της ιστορίας για την απόλυτη αποτυχία των τακτικών κατευνασμού. Όταν δίνεις το δάκτυλο, θα σου φάνε το χέρι. Η αυτοκρατορία άγεται και φέρεται από τους Τούρκους, οι οποίοι την αφήνουν να αναπνεύσει μόνο για όσο ασχολούνται με την υποταγή των άλλων δυνάμεων της περιοχής,

της Σερβίας και της Βουλγαρίας. Στο τέλος, προειδοποιεί, οι Τούρκοι δεν θα ζητήσουν ούτε την Καλλίπολη, ούτε φόρους, ούτε τα αγαθά των Ρωμαίων, αλλά την ίδια τους την ελευθερία.

Η προσδοκία του Κυδώνη για απόρριψη του τελεσιγράφου και συμμαχία με τους Σέρβους θα κατέρρευε γρήγορα: τον Σεπτέμβριο του 1371 οι Οθωμανοί αιφνιδίασαν τον σερβικό στρατό στον Έβρο και τον συνέτριψαν, εξανεμίζοντας κάθε σοβαρή αντίσταση στα Βαλκάνια. Όταν στις αρχές του 1372, ύστερα από πολλές περιπέτειες, ο αυτοκράτορας Ιωάννης Ε΄ γύρισε στην Πόλη, παραχώρησε αμέσως την Καλλίπολη στους Οθωμανούς.

Αρνούμενος να προσαρμοστεί στην αλλαγή πολιτικής του αυτοκράτορα, από άμυνα με δυτική βοήθεια σε υποτέλεια, ο Δημήτριος Κυδώνης επέλεξε την παραίτηση.

Βιβλιογραφία.

Donald Nicol, Οι τελευταίοι αιώνες του Βυζαντίου.
Patrologia Graeca, τόμος 154, στήλες 1009 – 1036.
Εφημερίδα **Ρήξη**, φ. 157.

Πηγή : www.antibaro.gr/article